

ก้าวอย่างไร...ไทยจะเป็น Inclusive Society ความท้าทายสำหรับประเทศไทย

ศ. ดร. เอี่ยมพร พิชัยสนิท

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

และ ศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม (CRISP)

การเสวนา:

“ก้าวอย่างไร...ไทยจะเป็น Inclusive Society“

การประชุมมอบนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

7 ธันวาคม 2561

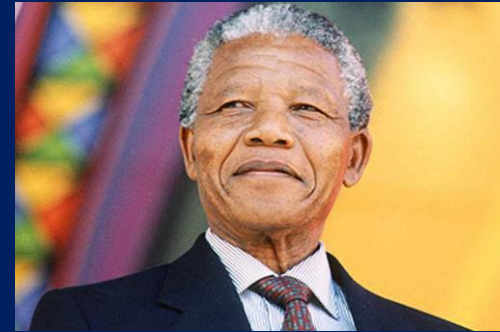
“Inclusive Society”

- “สังคมสำหรับทุกคน”
- สังคมที่ปัจเจกชน (Individual) พึงได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมในมิติต่างๆ ได้อย่างแท้จริง เพราะถือว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศ

สิ่งที่ควรเป็น...

“To deny people their human rights is to challenge their very humanity”

“การปฏิเสธสิทธิมนุษยชนของประชาชนคือการท้าทายความเป็นมนุษย์ของพวกเขา”

- Nelson Mandela

ที่มา: https://www.brainyquote.com/quotes/nelson_mandela_447259

“UNIVERSAL HEALTH COVERAGE IS ONE OF THE MOST POWERFUL SOCIAL EQUALIZERS AMONG ALL POLICY OPTIONS.”

- DR. MARGARET CHAN
DIRECTOR-GENERAL
WORLD HEALTH ORGANIZATION

UHC: RIGHT. SMART. OVERDUE.

“การประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นหนึ่งในเครื่องมืออันทรงพลังให้เกิดความเท่าเทียมในบรรดาตัวเลือกนโยบายทั้งหมด”

- Dr. Margaret Chan

ที่มา: <https://www.mmv.org/newsroom/image-slideshows/universal-health-coverage-day-2015-champion-quotes>

หลักการของฐานคุ้มครองทางสังคม

- ข้อเรียกร้องของสหประชาชาติต่อทุกประเทศ
- เป็นสิทธิของคนทุกคน
- กำหนดระดับความคุ้มครอง
 - ระบบบริการสุขภาพ บุคคลสามารถเข้าถึง ระบบบริการสุขภาพที่จำเป็นตามที่ประเทศกำหนด
 - ระบบความมั่นคงทางรายได้ ทุกกลุ่มอายุ (เด็ก วัยทำงาน และผู้สูงอายุ) ต้องได้รับความมั่นคงในระดับที่ประเทศกำหนด (อาทิ เส้นความยากจนของประเทศ)

สิ่งที่เกิดขึ้นจริง...

TheUpshot

The New York Times

THE NEW HEALTH CARE

The Astonishingly High Administrative Costs of U.S. Health Care

Hidden from view: The complexity of the system comes with costs that aren't obvious but that we all pay.

29,580 views | Nov 3, 2016, 09:39am

Thanks To Obamacare, Government Debt Is Worse Than You Think

Forbes

John Mauldin Contributor

งบอ้อมสูงวัยไม่พอ! เร่งเพิ่มรายได้ต้นเงินออม

นอกจากนี้ ยังมีโครงการ
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่กองทุน
เงินออมปีที่ผ่านๆมา ถึงวันที่
ที่ผ่านๆมา มีผู้แจ้งบริจาคนิเวศ
นิเวศน์จาก 1.33 ล้านคน
น้อยเพราะตั้งเป้าไว้ว่าน่าจะ
สิทธิประโยชน์ประมาณ 5 แสน
โครงการเก็บเงินจากภาษีสร
ซึ่ง ณ วันที่ 30 มิ.ย.ที่ผ่านม
รวม 1,712 ล้านบาท
รวมปีการจะให้ประชาชน
ส่วนผ่านกองทุนบำเหน็จบำ
ชาติ (บ.ช.) ที่เคยมีอยู่ที่สำนัก
กรรมการกฤษฎีกา จะบังคับให้
ที่ไม่มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
เข้า บ.ช. และนายจ้างก็ต้อง

1. เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
ครอบครัวคนที่ไม่เพียงพอ
2. การออมเพื่อการชราภาพ
แรงงานนอกประเทศน้อย
3. ปัญหาความไม่มั่นคงของกองทุน
ประชานิยม
4. มาตราการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการ
ถึงชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย
5. มาตราการบูรณาการ
ระบบบำเหน็จบำนาญ
6. มาตราการการให้เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุ

โครงการบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเงินบำนาญ
กองทุนที่ใช้จ่ายภาษีรวมมีผลต่อกับภาษีเงินได้
สุราและยาสูบ 2% ถึงประมาณ
ไม่เกิน 4,000 ล้านบาท

โครงการบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเงินบำนาญ
กองทุนที่ใช้จ่ายภาษีรวมมีผลต่อกับภาษีเงินได้
สุราและยาสูบ 2% ถึงประมาณ
ไม่เกิน 4,000 ล้านบาท

โครงการบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเงินบำนาญ
กองทุนที่ใช้จ่ายภาษีรวมมีผลต่อกับภาษีเงินได้
สุราและยาสูบ 2% ถึงประมาณ
ไม่เกิน 4,000 ล้านบาท

Sweden (+ Add to myFT)

FINANCIAL TIMES

Sweden's voters split over health of welfare model

Private provision of schools and hospitals is under scrutiny ahead of election

เราควรจะไปทางไหน?

น้อยไป

ยากจนดักดาน
เศรษฐกิจไม่เติบโต

Non-Inclusive Society

มากไป

ค่าใช้จ่ายสูง
แข่งขันไม่ได้

Inclusive but NON-Sustainable Society!

ทำไมเราไม่ได้สวัสดิการเยอะๆ ดังเช่นประเทศอื่นบางประเทศ?

ตัวอย่างรัฐสวัสดิการ

Swedish socialism

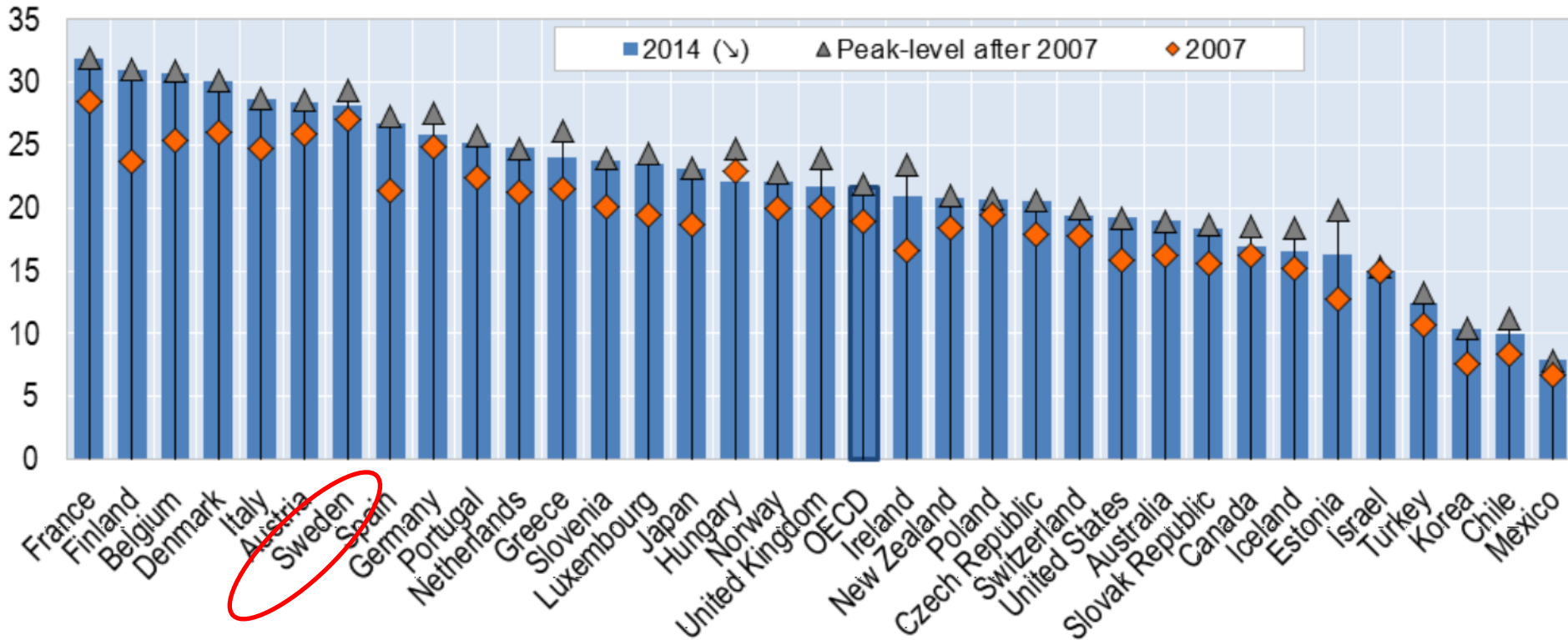
- The Swedish welfare system — often referred to internationally as The Swedish Model — can be described as providing lifetime benefits for all citizens. It is a social and economic system whose guiding principles are full employment, equal pay for equal work and the collective welfare of society as a whole.

Salaries are comparable with other industrialized countries and Swedish residents enjoy a very high quality of life, consistently placing Sweden near the top of the United Nations Human Development Index.

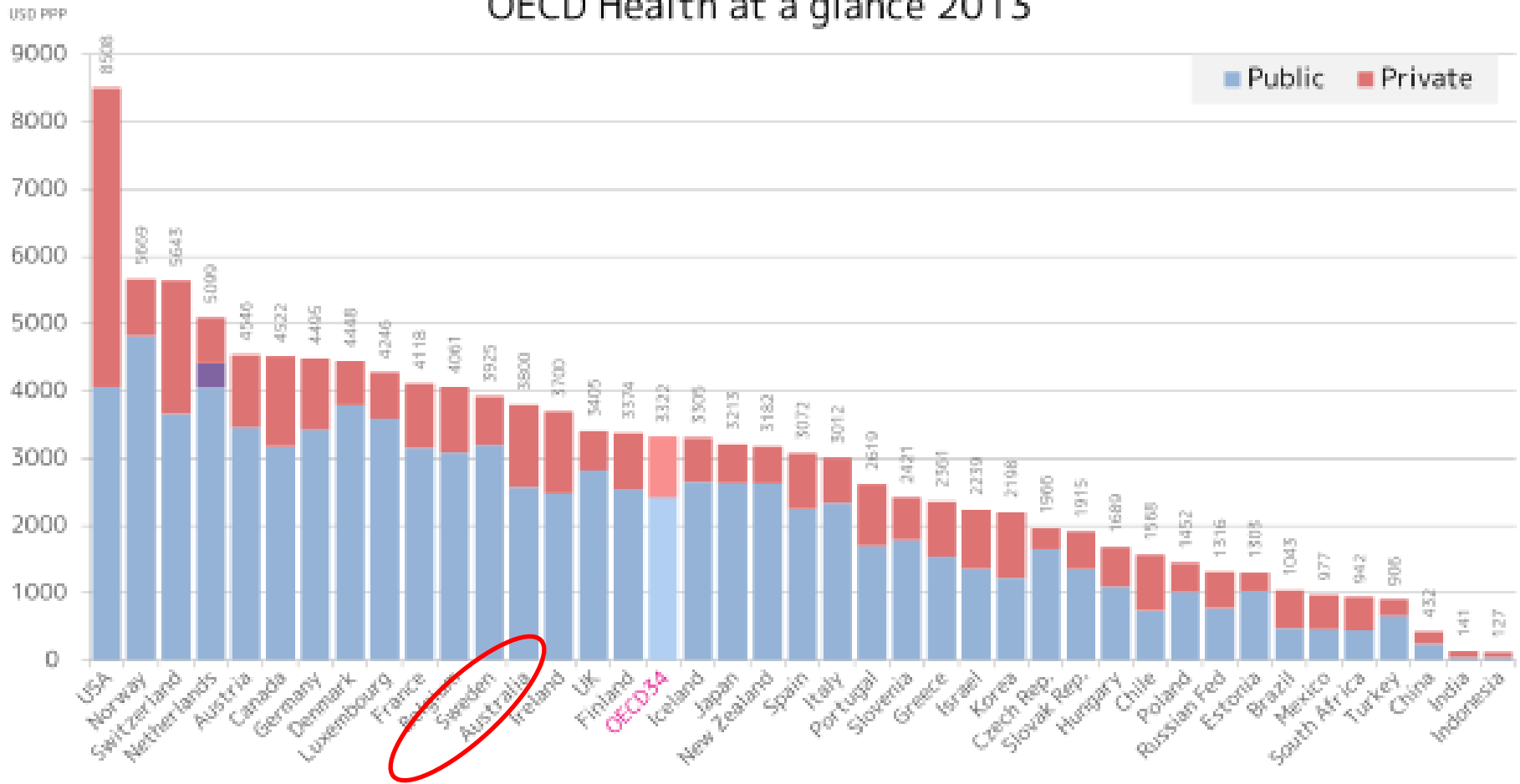
ที่มา: <https://www.slideshare.net/ssuser4c6311/economy-of-sweden>

Public social expenditure as a percent of GDP, 2007, peak-level after 2007, and 2014

ที่มา: OECD Stat

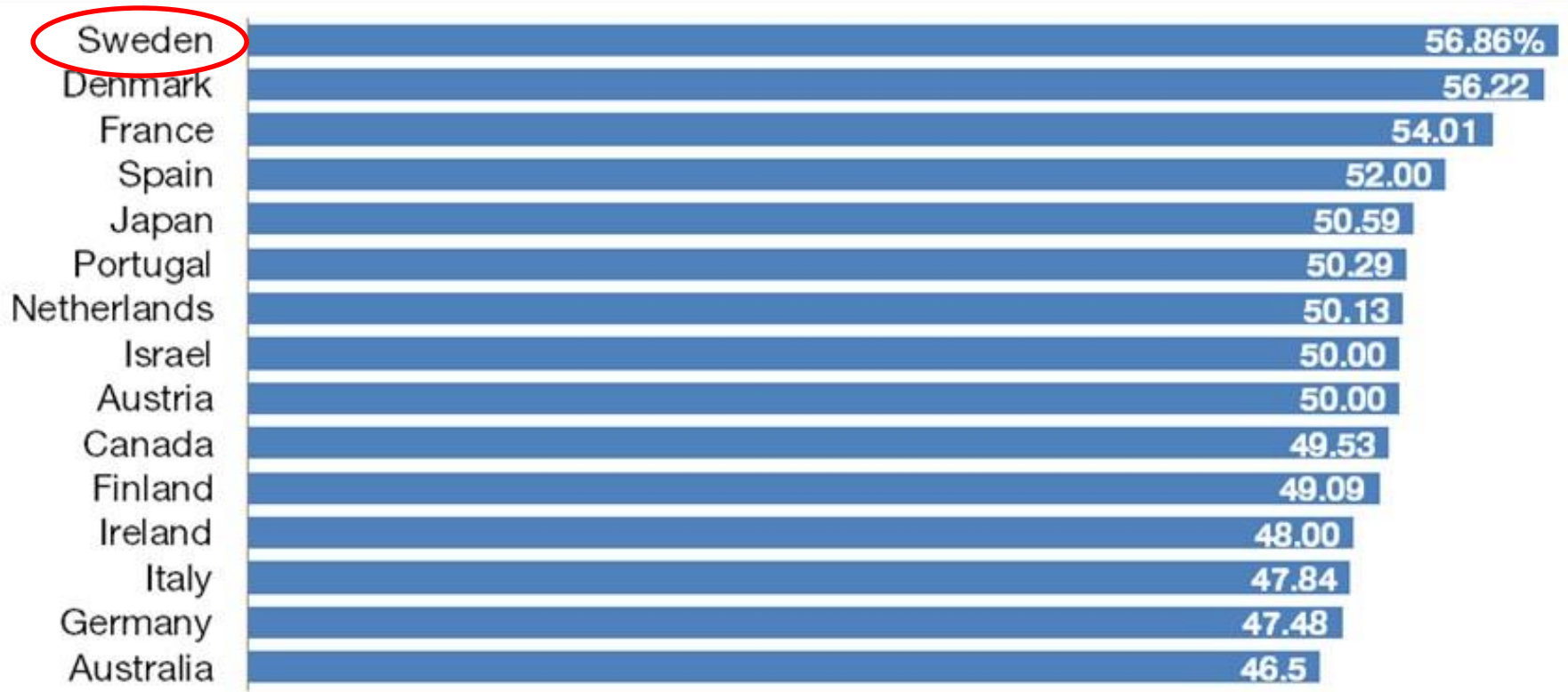
Health expenditure per capita, 2011 (or nearest year), OECD Health at a glance 2013

ที่มา: OECD Stat

Who pays the most tax?

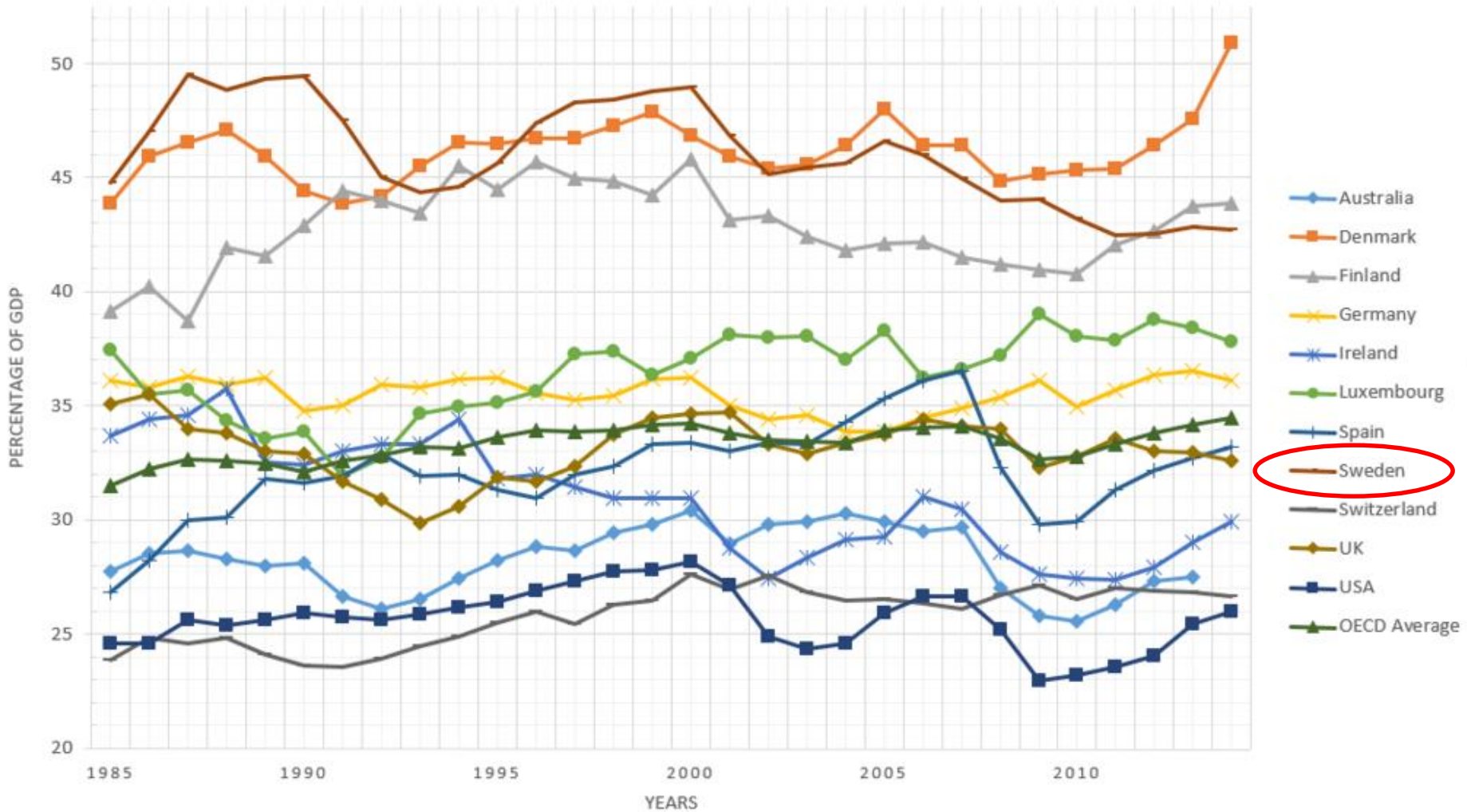
Personal income tax rates, top 15 countries, 2014

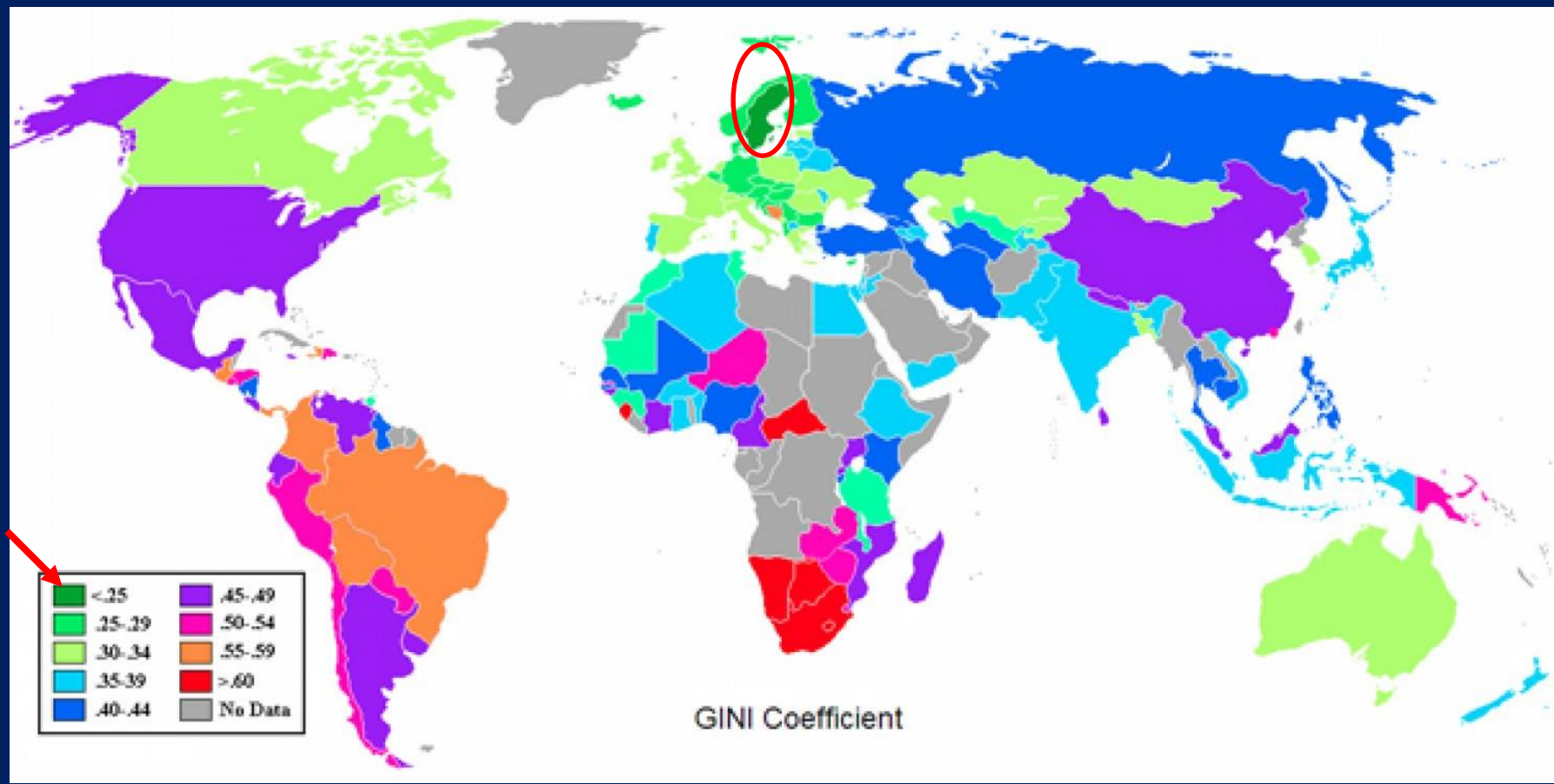
Source: Reuters, OECD, KPMG, Statistics Office

TAX REVENUE AS PERCENTAGE OF GDP

[SOURCE: [HTTPS://DATA.OECD.ORG/TAX/TAX-REVENUE.HTM](https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm)]

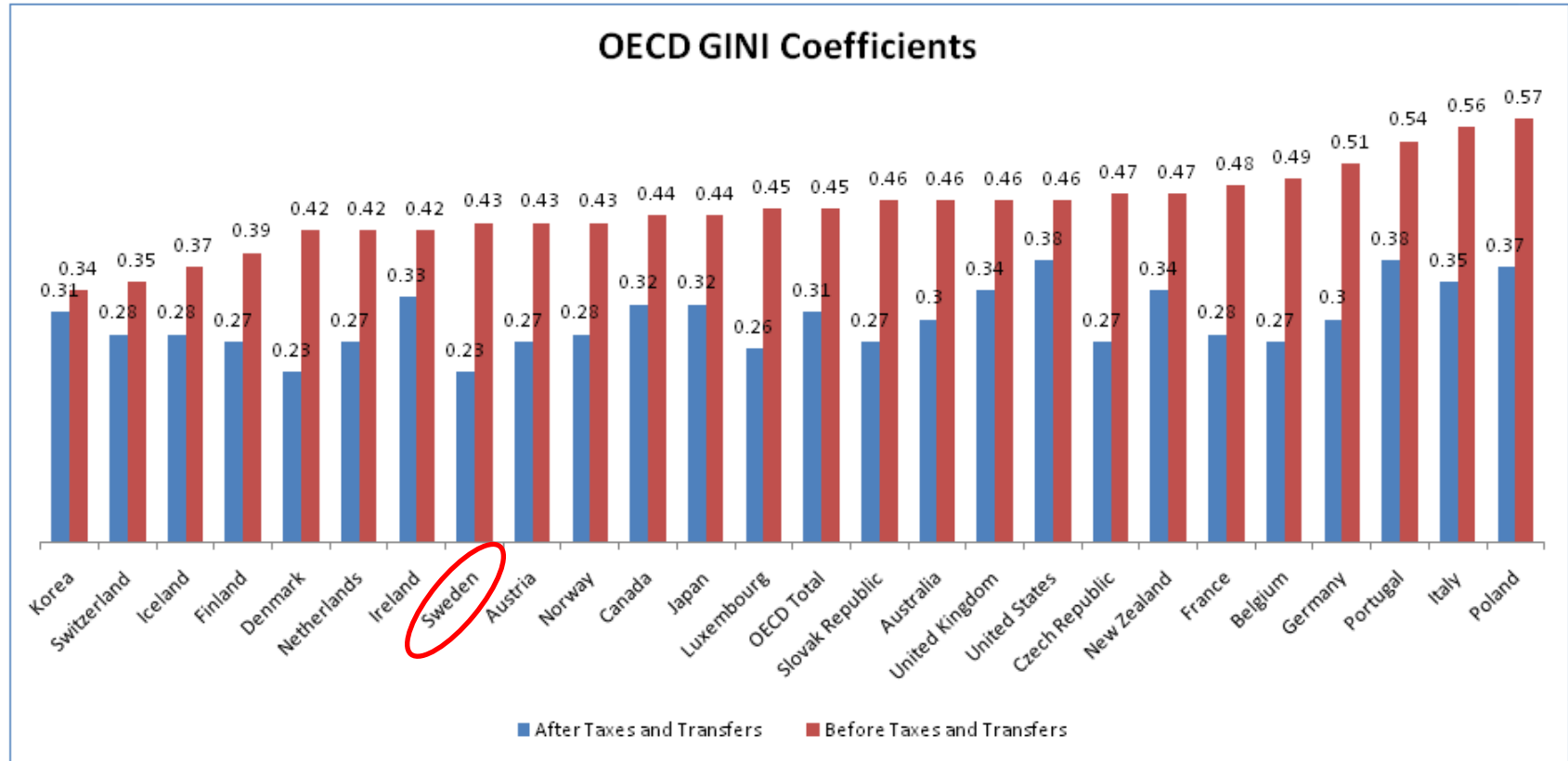

สัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient in 2015)

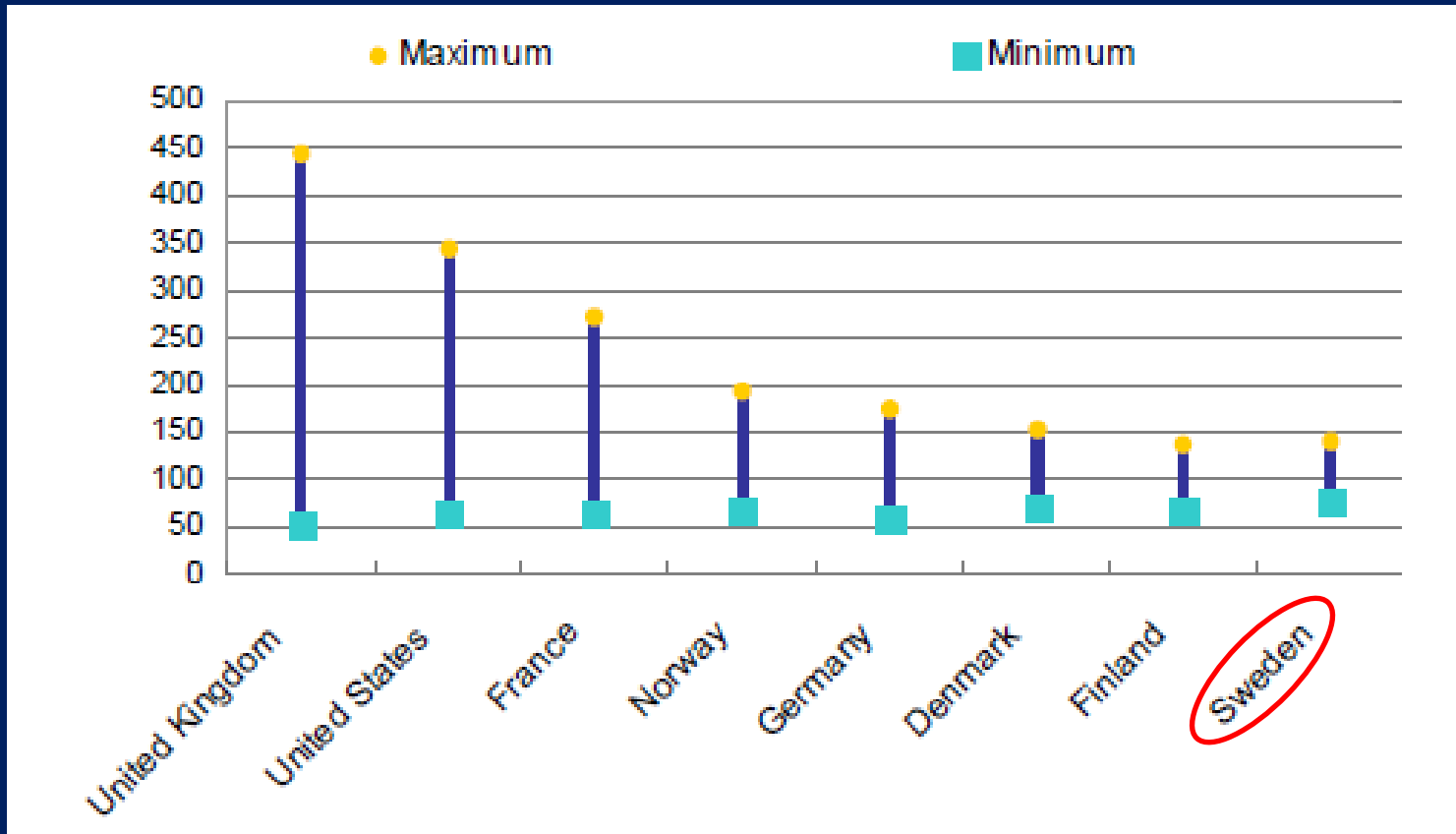
ที่มา: <http://datastudio2015.datatherapy.org/2015/02/04/the-gini-coefficient/>

Pre and Post-Tax Gini Coefficient in 2015

ที่มา: <http://datastudio2015.datatherapy.org/2015/02/04/the-gini-coefficient/>

Regional Gaps in GDP as % of GDP in mid-2000s

ที่มา: OECD Stat

เอี่ยมพร พิชัยสนิธ 2561

สิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐสวัสดิการ เมื่อเวลาผ่านไป...

Trends of Welfare States

- Reasons that support welfare states include straight-forward policies, and outcome in which people have high standard of living (Snyder et al, 2000).
- Politicians and citizens in many free-market economies are interested in increasing state welfare provisions (despite the revenue constraint which politically avoided especially during election)

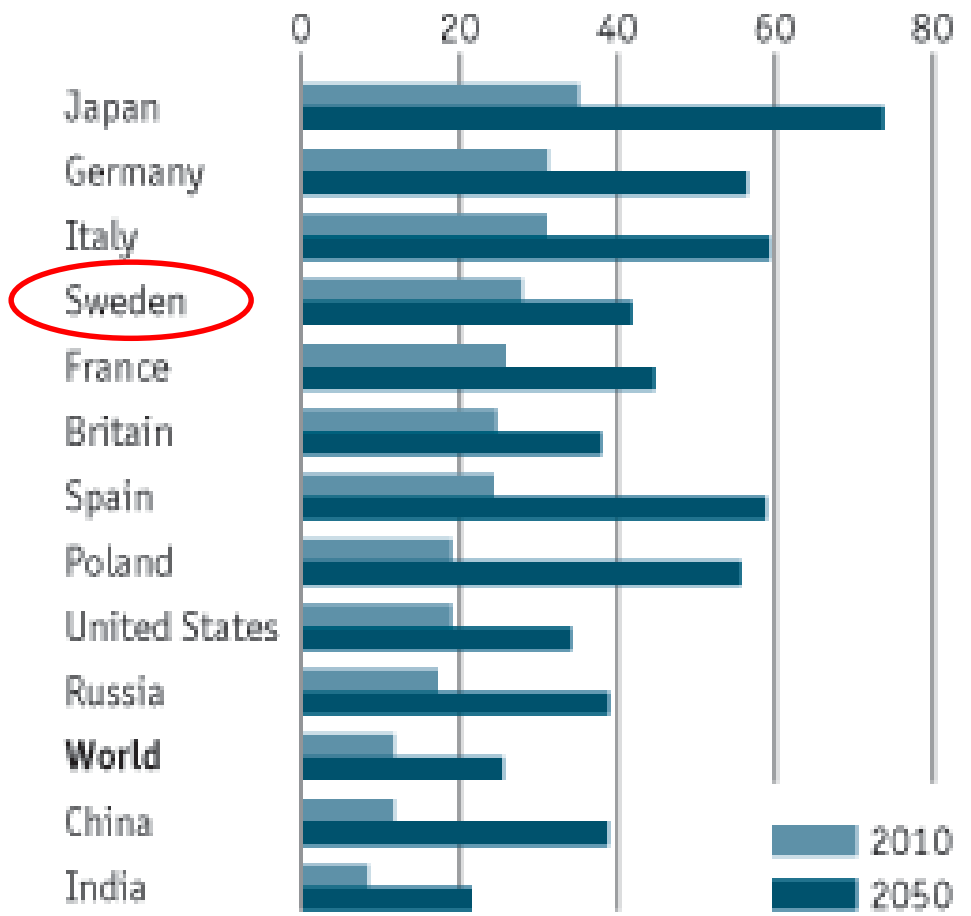
Trends of Welfare States

- **Welfare states like Scandinavian countries are showing interests in methods employed in the free market systems.**
 - Example: Denmark had reformed employment law in a more market-oriented direction
 - Scandinavian countries are preparing measures for ageing society – retirement extension, pension reform, health care reforms, more private sector participation, etc
 - France had introduced specialised cluster for health care to control costs and achieve economies of scale

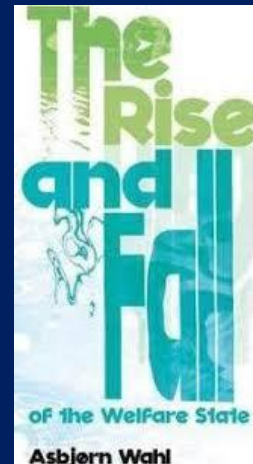
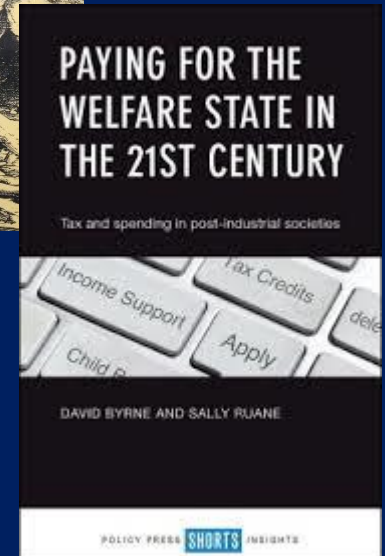
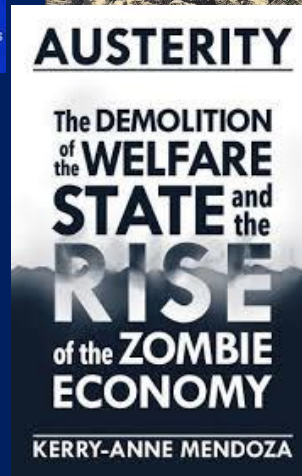
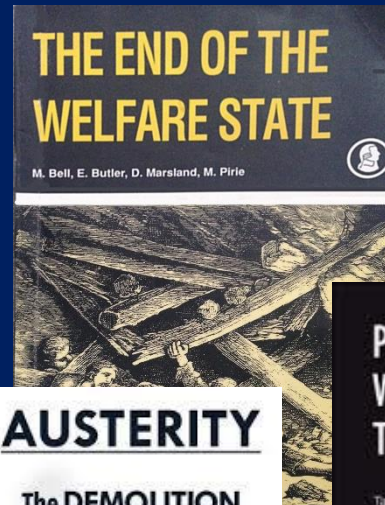
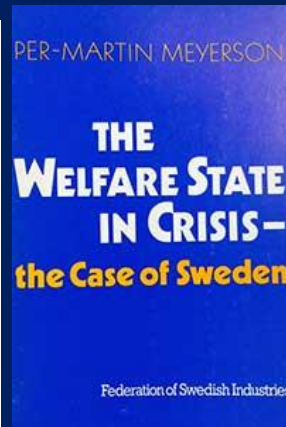
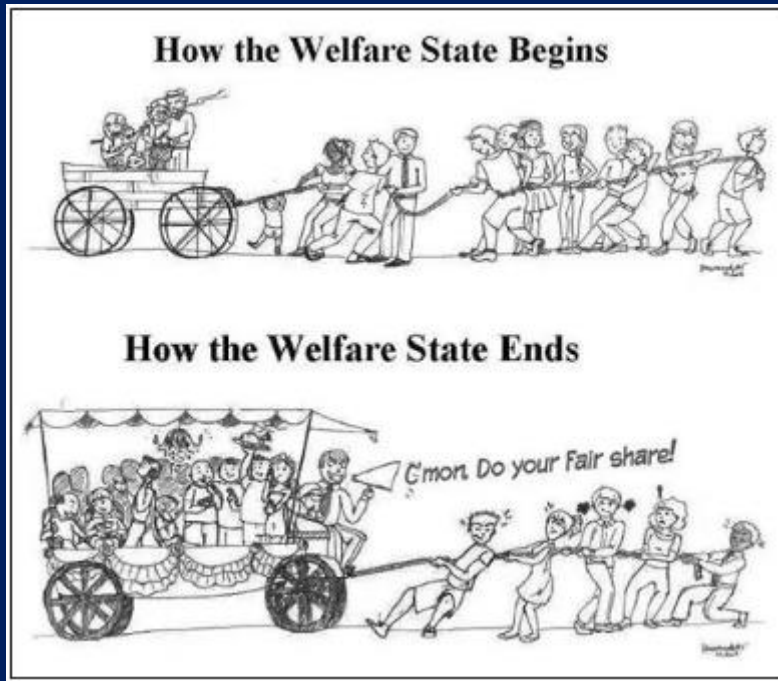
Old-age dependency ratios

Number of people aged 65 and over
As % of labour force (aged 15-64), forecasts

Source: European Commission

สิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐสวัสดิการ...

แล้วเราควรจะไปทางไหน เพื่อให้เป็น Inclusive and Sustainable Society? ประเด็นชวนคิด ... สำหรับประเทศไทย

- **เป้าหมาย** ของสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมควรเป็นอะไร ?
- **กิจกรรม** ด้านสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมมีอะไรบ้าง ?
- **ค่าใช้จ่าย** และ ผลตอบแทนกลับสู่ระบบสังคมเศรษฐกิจ ที่ เหมาะสมเป็นอย่างไร ?

สถานการณ์ประเทศไทย

- สังคมสูงอายุ
- ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขมีแนวโน้มสูงขึ้น
- ระดับการศึกษาเฉลี่ยอยู่ในระดับประถมศึกษา
- รายได้ทางภาษีไม่สอดคล้องกับการเติบโตของ GDP
- อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจถดถอย

เราอยากได้สวัสดิการเยอะ ๆ แบบเขา ...

แต่เราอินดีและสามารถจ่ายแบบเขาหรือไม่?

เราอยากได้สวัสดิการเยอะๆ ...

แต่เราไม่มีเงินมากเท่าเขา

เรายินดีและสามารถจ่ายแบบเขาหรือไม่?

หากการผลักดัน นโยบายต่างๆ เหล่านี้ ไม่ สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ในเร็ววัน...

เราจำเป็นต้องหาทางออกที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพื่อสามารถทำให้สวัสดิการที่รัฐจัดให้แก่ประชาชน ก่อให้เกิดผลผลิตกลับสู่ระบบเศรษฐกิจ และ ก่อให้เกิดรายได้ภาษีกลับสู่ภาครัฐ

ตัวอย่างทางออกที่เหมาะสม สำหรับประเทศไทย

ตัวอย่างที่ 1

เพิ่มทางเลือกการทำงานผู้สูงอายุ: ทางออก สำคัญสำหรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

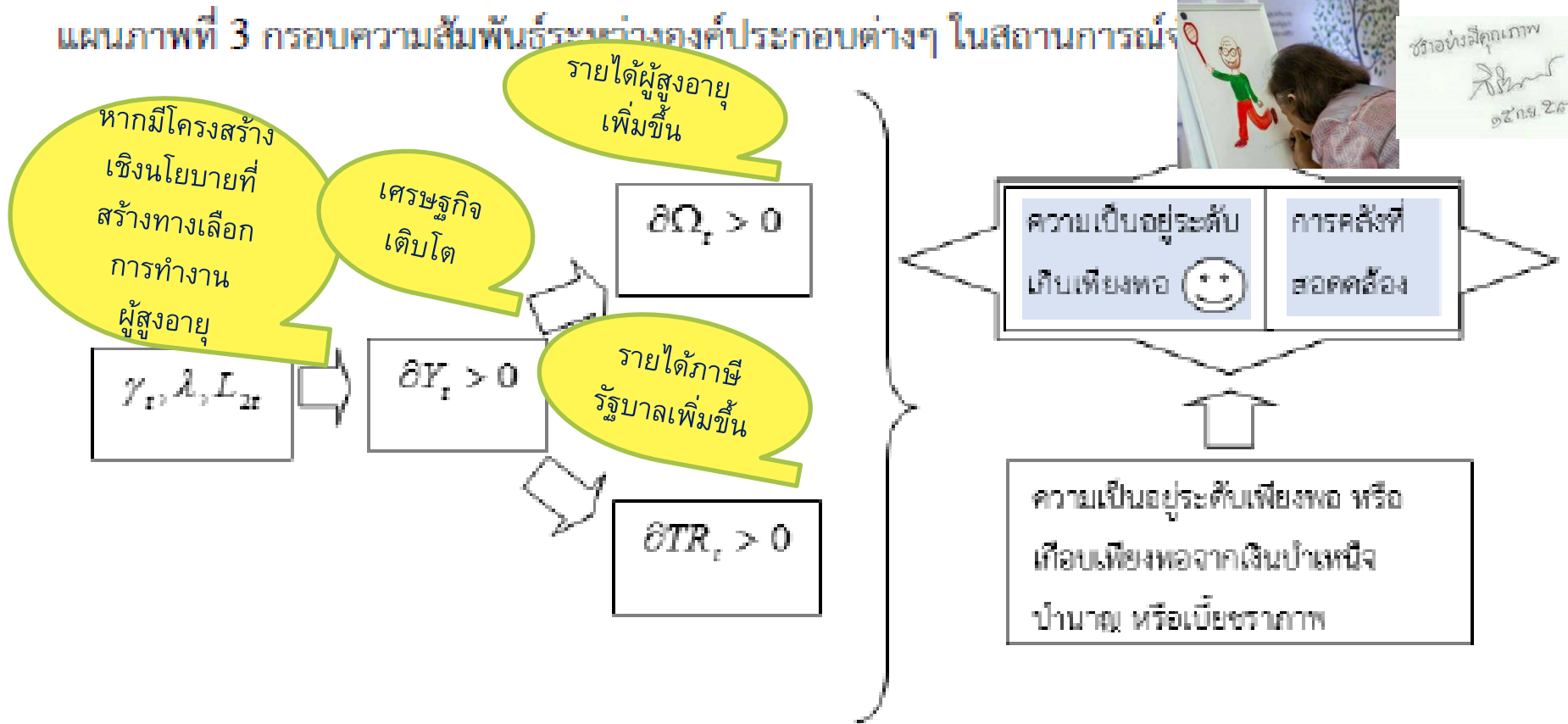
ที่มา: เอี่ยมพร พิชัยสนธิ (2558) สังคมผู้สูงอายุที่พึ่งปรารถนากับการคลังที่สอดคล้อง:
บทวิเคราะห์กรณีประเทศไทย. บทความวิจัยเสนอในงานสัมมนาวิชาการ คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2558 วันที่ 29 ตุลาคม 2558

ศักยภาพของผู้สูงอายุไทย

- ปัจจุบัน ผู้สูงอายุ อายุระหว่าง 60-79 ปี (รวมทั้งหมดจำนวน 8.9 ล้านคน) ที่ยังสามารถทำงานได้สุทธิ (net potential elderly labour force) ซึ่งไม่นับรวมผู้พิการ (disability) และผู้ที่อยู่ในการดูแลระยะยาว (long-term care) มีจำนวน 8.3 ล้านคน ในปัจจุบัน
- แรงงานกลุ่มนี้ถือได้ว่ามีศักยภาพที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและบรรเทาสถานะตั้งเครียดทางการเงิน การคลังในอนาคต

ผลกระทบที่พึงได้จากนโยบายเพิ่มทางเลือกการทำงานผู้สูงอายุ

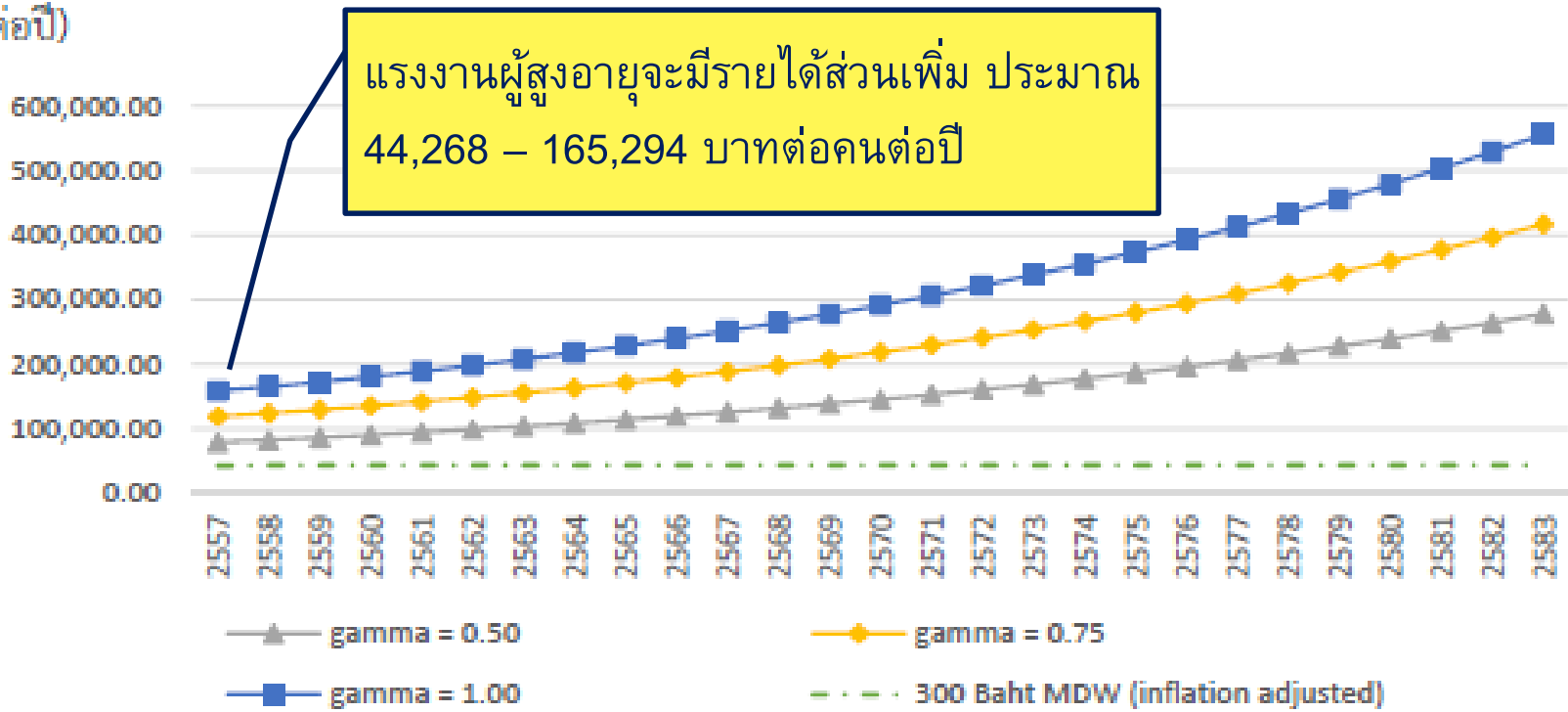
แผนภาพที่ 3 กรอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสถานการณ์

ที่มา: สุวิชัย

ผลการประมาณการณ์รายได้ส่วนเพิ่มของแรงงานผู้สูงอายุ

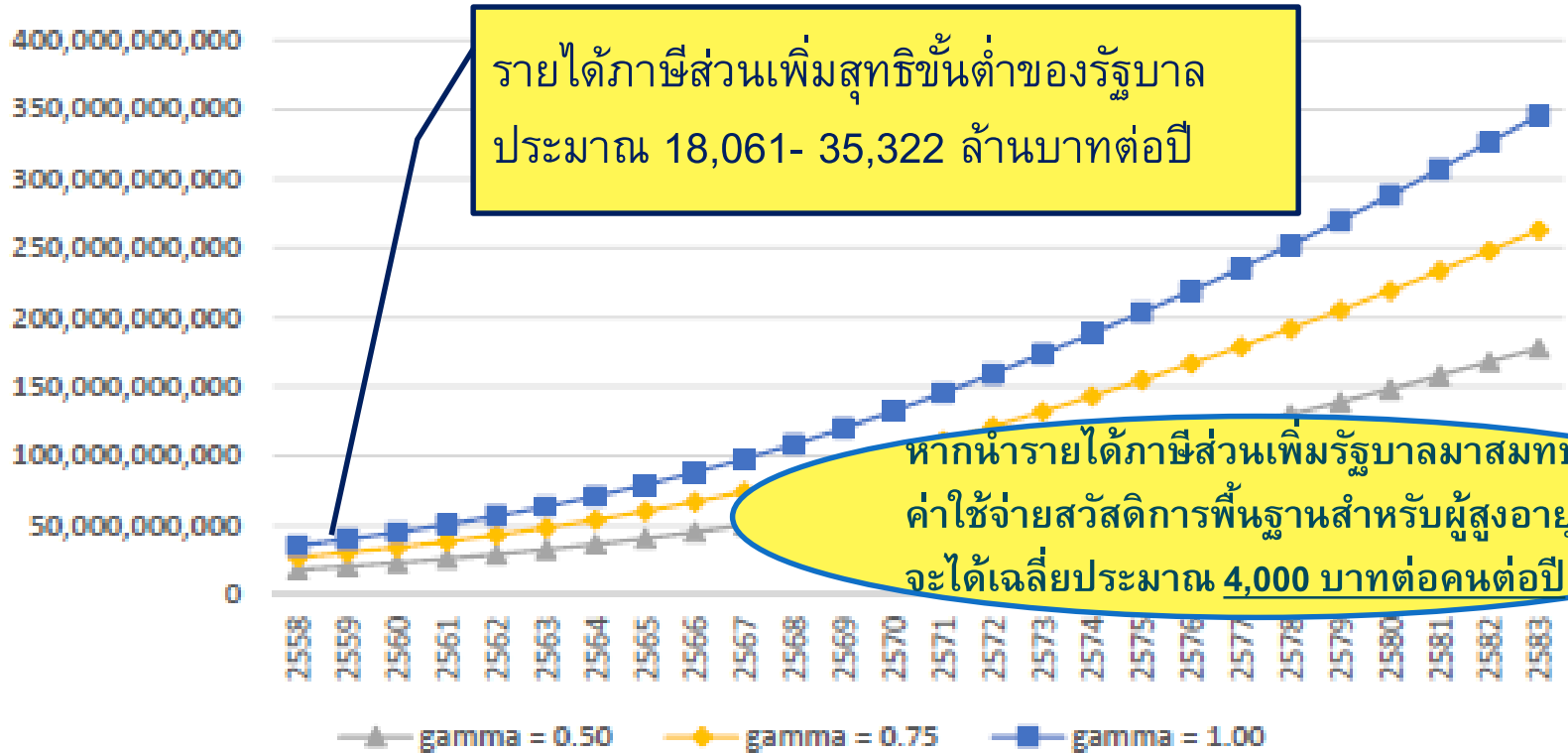
แผนภาพที่ 7 ประมาณการณ์รายได้ส่วนเพิ่มโดยเฉลี่ยในผู้สูงอายุที่เข้าร่วมในตลาดแรงงาน (หน่วย: บาทต่อคนต่อปี)

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ผลการประมาณการณ์รายได้ภาษีส่วนเพิ่มสุทธิของรัฐบาล

แผนภาพที่ 10 ประมาณการณ์รายได้ส่วนเพิ่มสุทธิขั้นต่ำของรัฐบาลในการจัดเก็บภาษีเงินมูลค่าเพิ่มและภาษีเงินได้ได้นิติบุคคล แปรผันตามการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในตลาดแรงงาน (หน่วย: บาท)

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ข้อเสนอจากงานวิจัยที่เกิดเป็นนโยบายภาครัฐ: มาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยเมื่อปี 2559...

เหตุผลและความจำเป็น

การงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุ มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

งบประมาณสำหรับบำนาญบ้านอายุข้าราชการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเงินสมทบกองทุนการออมเพื่อการเกษียณเพิ่มสูงขึ้น ๒ เท่าใน ๘ ปี

๒.๙ แสนล้านบาท (ร้อยละ ๑๐.๘๗ ของงบประมาณ ปี ๒๕๕๙) ปี ๒๕๕๙

๖.๙๘ แสนล้านบาท (ร้อยละ ๑๕.๘๓ ของงบประมาณ ปี ๒๕๖๗) ปี ๒๕๖๗

การจ้างงานผู้สูงอายุ

เพื่อส่งเสริมให้นายจ้างมีการจ้างงานผู้สูงอายุผ่านมาตรการทางภาษีแก่นายจ้าง

มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ

- บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล
 - ลูกจ้างอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป
 - ค่าจ้างไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท/คน/เดือน
 - ไม่เป็นผู้ถือหุ้น กรรมการ ผู้บริหาร หรือเคยเป็นผู้บริหารของกิจการ

นายจ้างขอใช้สิทธิหักรายจ่าย ๒ เท่า (ใช้สิทธิไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของลูกจ้างทั้งหมด)

มีงานทำ มีรายได้

ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Senior Complex)

เพื่อส่งเสริมการสร้างที่พักอาศัยที่มีความเหมาะสมและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการเฉพาะให้กับผู้สูงอายุ

สร้าง Senior Complex บนที่ราชพัสดุภายใต้หลักประกันรัฐ

- กรมธนารักษ์สนับสนุนที่ราชพัสดุจำนวน ๔ พื้นที่ (จังหวัดชลบุรี นครนายก เชียงราย และเชียงใหม่)
- ผลตอบแทนโครงการ ตามโครงการบ้านธนารักษ์ประชารัฐ
 - อัตราค่าเช่า ๑ บาท/ตร.ว./เดือน
 - ค่าธรรมเนียมการจัดให้เช่า ๒ เท่า ของค่าเช่า ๑ ปี ยกเว้น เชียงใหม่ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง
 - ระยะเวลา สิทธิในการเช่า ๓๐ ปี โดยรัฐจะต่ออายุสัญญาอีก ๓๐ ปี
- สนับสนุนสินเชื่อเงินผ่อนปรน (ธ.ออมสิน และ ธ.อ.ส.)
 - Pre-finance วงเงิน ๕,๐๐๐ สบ.
 - Post-finance ในระยะต่อไป

มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage : RM)

เพื่อให้ผู้สูงอายุนำที่อยู่อาศัยของตนมาเปลี่ยนเป็นเงินดำรงชีพ

ผู้สูงอายุรับเงินงวดรายเดือน เพื่อให้มีเงินเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเพื่อดูแลสุขภาพ

คุณสมบัติผู้กู้

- อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป
- ไม่กรรมสิทธิ์ในอยู่อาศัย
- กรณีมีคู่สมรสได้รับสิทธิต่อเนื่องจนกว่าจะหมดอายุสัญญาหรือเสียชีวิตทั้งคู่

ที่อยู่อาศัย

SFIs

รายได้ รายเดือน

เสริมสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้ผู้สูงอายุ

การบูรณาการระบบบำนาญบ้านอายุ

เพื่อให้มีหน่วยงานที่กำกับดูแลระบบบำนาญบ้านอายุในภาพรวมและให้แรงงานในระบบมีรายได้หลังเกษียณที่เพียงพอในการดำรงชีวิตได้

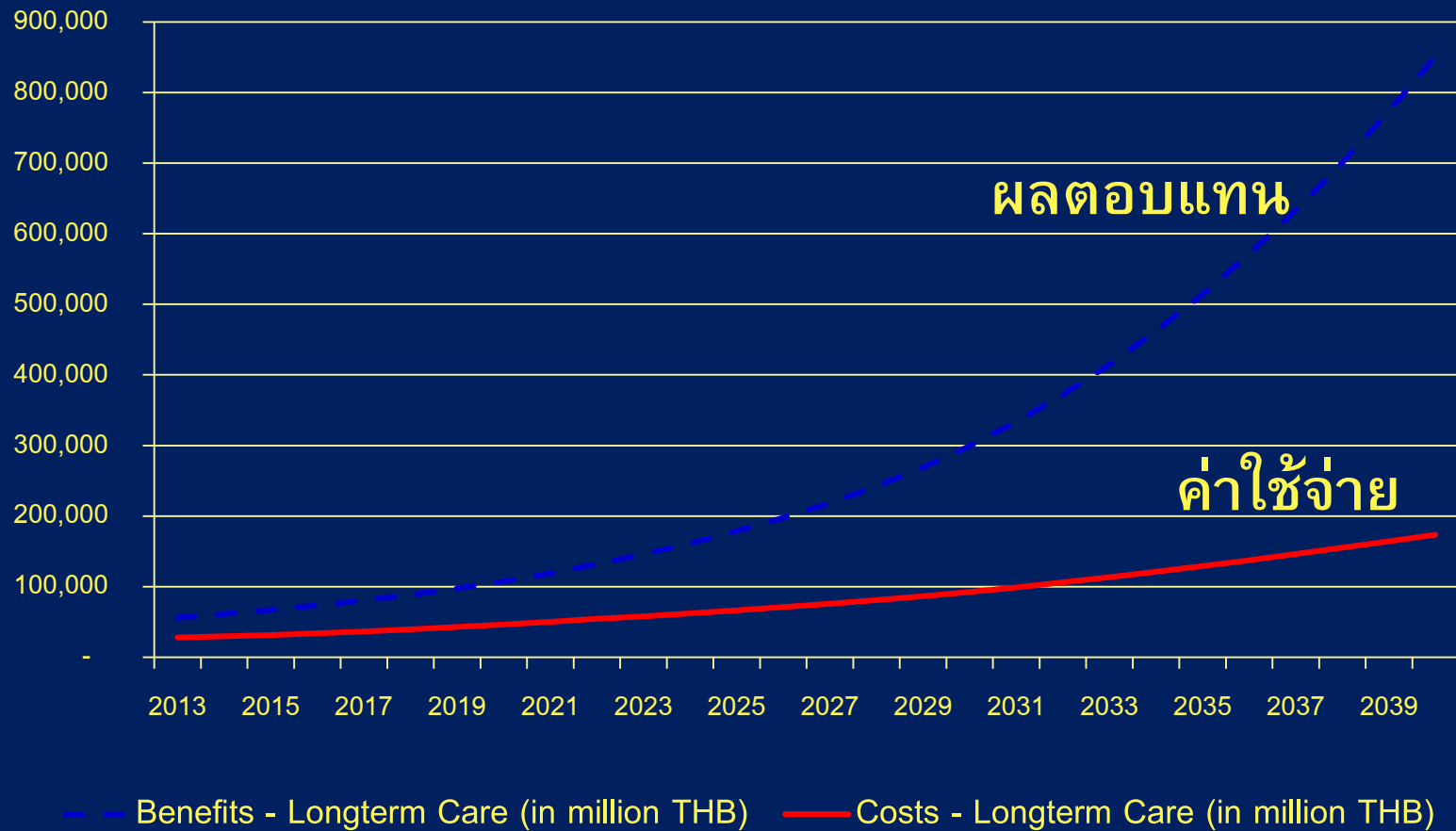
- การแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายบำนาญบ้านอายุแห่งชาติ
 - กำหนดนโยบายและทิศทางของระบบบำนาญบ้านอายุในระดับประเทศ
- การจัดตั้งกองทุนบำนาญบ้านอายุแห่งชาติ (กบช.)
 - สมาชิก: แรงงานในระบบอายุ ๑๕-๖๐ ปี อาทิ ลูกจ้างเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว กบข. และเจ้าหน้าที่องค์กรมหาชน
 - การส่งเสริม นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันจ่ายเงินในอัตราร้อยละ ๓ ของค่าจ้างสูงสุดไม่เกิน ๔,๕๐๐ บาท/เดือน กรณีค่าจ้างต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท นายจ้างจ่ายฝ่ายเดียว (ปรับอัตราเป็นร้อยละ ๓, ๕, ๗ และ ๑๐ ภายในปีที่ ๑๐ ตามลำดับ)
 - การรับเงินจากกองทุนเมื่ออายุครบ ๖๐ ปี เลือกรับเงินงวดหรือเงินก้อนจากกองทุน
 - มีรายได้เพียงพอหลังเกษียณอายุ

ตัวอย่างที่ 2

ข้อเสนอนโยบายที่เป็นชุด (Policy Package):
การจัดบริการการดูแลระยะยาว (Long-Term Care)
รวม การฝึกอาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ที่มา: ถาวร สกฤพาศิษย์ และคณะ (2559) โครงการศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมของประเทศไทย. เสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. กันยายน 2559.

ผลตอบแทนสุทธิสำหรับการจัดบริการการดูแลระยะยาว รวมการฝึกอาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ที่มา: ถาวร สกุลพาณิชย์ และคณะ (2559)

การเป็น Inclusive Society จะต้องมีคามยั่งยืน (sustainable) โดยการให้สวัสดิการของ รัฐต้องเกิดประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจเปรียบเสมือนวัฏจักรของการเกิดฝน

ขอบคุณ

ศ. ดร. เอี่ยมพร พิชัยสนิธ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

และ ศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม (CRISP)

2 ถนนพระจันทร์ กทม. 10200

E-mail: euamporn@econ.tu.ac.th

www.econ.tu.ac.th